

מחשבה למעשה
בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

אלא אג הנה // הכנה משבט אמוצאי שבת <

פרשת השבוע // מצוות פרה אדומה <

דיבור אמעשה // אשון הנה אלא כוונת ג'א' <

אג האון נגן אקרא גמ כמאבג www.kollel.org.il

הרב ישעיהו וולס

שימוש במיטתו היום, שאם המיטה כשאינה מסודרת ומוצעת היא דבר מגונה ובזיון לשבת ממילא מותר לו להציעו ולסדרו שהרי הוא כבר נהיה צורך שבת. וכן כתב הגאון רבי שלמה זלמן אורעבך בספר 'שולחן שלמה' סימן שכ"ג ס"ו אות ג' שאף שאסור להדיח כלים שנתלכלכו אם אין לו עוד בהם צורך, אם הוא בוש מפני אורח שבא ויראה הכלים שוב הוא צורך שבת ומותר לו להדיחם והוא על פי המגן אברהם הנ"ל אלא שיראה האדם אל ליבו שהוא עושה זאת מפני צורך אמיתי ולא כדי לחסוך לו זמן במוצאי שבת.

השארית מצב קיים: במשנה ברורה סימן שכ"א ס"ק כ"ו הביא מחלוקת המגן אברהם והנודע ביהודה לענין בשר שלא נמלח עדין שלאחר ג' ימים אין מועלת לו מליחה יותר ואסור לבשלו אם לא שיצלנו קודם כמבואר ביורה דעה סימן ס"ט וכן מבואר שם שאם מדיח הבשר תוך ג' ימים אז יוכל למולחו אף שעברו עליו ג' ימים, וחלקו האחרונים לענין בשר זה שיום השלישי לשחיטתו יוצא בשבת ואסור למלוח בשר בשבת כמבואר שם בסימן שכ"א האם מותר לו להדיחו בכדי שיוכל למולחו אחר השבת שלדעת המגן אברהם אסור להדיחו אפילו ע"י גוי ואף שהותרו איסורים דרבנן ע"י גוי במקום הפסד מרובה כגון הפסד כ"כ. אומנם דעת הנודע ביהודה שמותר להדיחו ע"י גוי ואם אין שם גוי אפילו ע"י ישראל אפשר, ומכל מקום טוב שיתן הבשר לתוך כלי וכל פעם שירחוך ידיו יבואו המים על הבשר ויודח וכך הוא פחות ניכר וטעם היתר זה ביאר הגרש"ז (הובא בספר שמירת שבת כהלכתה פרק י"ד הלכה ג') שהותר איסור הכנה כאשר הוא נעשה באופן של המשכת מצב קיים.

וכן התיר בספר 'שש"כ' ע"פ זה להשרות כלי סעודה מלוכלכים שעדין לא נדבק בהם אוכל ואם ישארו כך אז יהיה קשה מאוד לנקותם אחר השבת, ע"פ דין

שאל את הרב

הכנה משבת למוצאי שבת

איסור הכנה איסור הכנה משבת לחול, נאמר בגמרא מסכת שבת דף קי"ח ע"א לענין שטיפת כלים, וזה לשון הגמרא שם: ת"ר קערות שאכל בהם ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית, שחרית מדיחן לאכול בהן בצהרים, בצהרים מדיחן לאכול בהן במנחה, מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח, אבל כוסות וקיתוניות וצלוחיות מדיח והולך כל היום כולו לפי שאין קבע לשתייה, עד כאן לשון המשנה.

ועוד מובא איסור זה בגמרא מסכת שבת דף קי"ג ע"א במשנה מציעין את המיטות מילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת.

והביאו הרמב"ם פרק כ"ג הלכה ז' והשולחן ערוך סימן שכ"ג ס"ז דינים אילו להלכה, ובטעם האיסור כתב הרמב"ם לענין הדחת כלים והצעת המיטות שהוא לא לצורך שבת, אסור מפני שהוא כמתקן כלי, אמנם הראב"ד שם חלק עליו ונתן טעם אחר לדבר מפני שהוא טירחה שלא לצורך השבת וטעם זה הביא המשנה ברורה סימן שכ"ג סעיף קטן כ"ח. ומפני שאיסור הכנה מפוזר הוא על פני הלכות שבת ויו"ט נקבץ כאן כמה מן המקורות, פרטי דינים, ואופני ההיתר התלויים בו.

טליתות: השולחן ערוך סימן ש"ב ס"ג מביא כמה תנאים להיתר קיפול בגדים בשבת, כגון חדשים ולבנים ועוד עיין שם וכן בתנאי שאין לו בגד אחר והקיפול הוא צורך היום ותנאי זה הוא מפני איסור הכנה משבת לחול ומפורש הוא שם במסכת שבת דף קי"ג. וכתב המגן אברהם סק"ו ע"פ התוספות שם בסוגיא שאסור לקפל טליתות של בית הכנסת מפני שאין לו עוד צורך בהם היום וכל קיפולו הוא לצורך מחר וכן פסק המשנה ברורה להלכה.

היתר סידור הבית: עוד כתב המגן אברהם שם לענין הצעת המיטות אחר שנעור משנתו וכבר לא יהיה לו

משום איסור הכנה מפני שאת הידע כבר רוכש היום ונהנה ממנו כבר בשבת.

והביא שם בהערה שהסתפק הגרש"ז אם נאמר כן גם לענין לימודי חול שלומד כדי להצליח במבחן שאולי אין צבירת הידע עצמו חשוב כצורך השבת. ולענין עצם הדין אם מותר ללמוד דברי חכמה שאינם קודש בשבת עיין שולחן ערוך סימן ש"ז סעיף י"ז שהביא מחלוקת ראשונים בדבר.

דברים סתמיים שאין בהם מחשבה מיוחדת: כל דבר שאינו מלאכה ואינו איסור דרבנן ושאינו בעשייתו משום טירחה וגם רגילים לעשותו מבלי לחשוב על התועלת שבעשייתו מותר לעשותו בשבת גם אם תצא מעשייתו זו תועלת לימות החול ובלבד שלא יאמר במפורש שהוא מכין לימות החול ונביא כמה דוגמאות בדבר- מותר לאדם כשסיים סעודתו להחזיר מאכלים ושתייה למקרר או להקפאה אף ע"פ שאין לו בהם שימוש עוד לצורך היום ורק כדי שלא יתקלקלו. וכן מותר לאדם הלוקח טלית וסידור לבית הכנסת להחזירם אחרי התפילה לביתו אע"פ שלא הצטרך להם שוב היום בביתו. וכן מותר לאדם היוצא מביתו לקחת מפתח אע"פ שלא יחזור עד מוצ'ש. וכן אדם שרגיל לתת את כליו בגמר סעודתו לתוך המדיח כלים מותר אף בשבת. וכל אלו הותרו מפני שאין בעשייתם שום פעולה או מחשבה מיוחדת ואדם עושה אותם מבלי לחשוב על תועלתם ודבר זה הוכיח הגרש"ז מזה שמותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר אפילו מחמה לצל או רק בכדי שלא ייגנב היכן שהוא מונח אע"פ שאין לו שום צורך בהם היום כמבואר סימן ש"ח סעיף ד' ואין בו משום איסור הכנה משבת לחול.

זה של בשר שיום השלישי שלו יוצא בשבת שהוא המשכת מצב קיים באופן שאחר השבת לא יוכל לתקנו. **הכנת יין להבדלה:** כתב המשנה ברורה סימן תרס"ז סק"ה שאסור להביא יין בשבת שיהיה לו מוכן במוצ'ש שהוא הכנה משבת לחול והביא בשם הח"י אדם שאם לא יוכל למצוא במוצ'ש אז הותר לו להביא ודווקא שיביא בעוד היום גדול וראוי לשתותו בשבת ואין ניכר לכך שהוא לצורך מוצ'ש.

ממילא לפי זה אסור לו לאדם ללכת אצל שכנו בשבת להביא ממנו יין להבדלה במוצ'ש שהרי יכול ללכת אז. **הכנה לשבת וחול בפעם אחת:** אמנם אם צריך הוא להביא יין לצורך קידוש היום או שתיה בשבת מותר לו כבר להביא כמות מספקת גם להבדלה במוצ'ש. והיתר זה כתב בספר שש"כ פרק כ"ח סעיף ע"ח שכל הכנה למוצ'ש שנעשית בפעולה אחת עם הכנה לשבת המותרת אין בה איסור. וראיה לדבר זה מסימן של"ו משנה ברורה סעיף קטן ל"ג שכתב שם על דברי השולחן ערוך שכתב שמותר להשליך זרעים לתרנגולים שיוכלו אפילו כמות של יומיים ואפילו במקום של ירידת גשמים מפני שיאכלוהו התרנגולים לפני שיצמח, אבל כמות של 3 ימים אסור ליתן לפניהם במקום ירידת גשמים שהרי 3 ימים הוא זמן השרשה ויתחייב משום זרע.

וכתב שם במשנה ברורה שזה שמותר ליתן לפניהם כמות של יומיים ואין בו משום הכנה משבת לאכול מפני שנותן בפעם אחת ובזריקה אחת יחד עם הזרעים שאוכלין היום והותר באופן זה.

לימוד בשבת לצורך חול: כתב בשש"כ פרק כ"ח סעיף צ"ב שמותר ללמוד דברי קודש בשבת אף שלומד כדי להצליח במבחן שיערך ביום חול ואין בכך

הרב יאיר קושניר

פרשת השבוע

מצוות פרה אדומה

פרה אדומה בלבד. ובהמשך הפסוקים נאמר "אדם כי ימות באוהל", ודרשו מכאן חז"ל (שבת פג:): "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהן", וננסה להבין מה השייכות שיש

תחילת הפרשה עוסקת במצוות פרה אדומה, והתורה מתחילה פרשה זו במילים "זאת חוקת התורה", ומשמע שמצוות פרה אדומה יש להשליך וללמוד ממנה לכל מצוות התורה בכלל, ולא רק לענין מצוות

המצווה בדרך חוקה".

ומבואר ברמב"ן (בראשית ב, ט) שלפני חטא אדה"ר כך היו פני הדברים, האדם מטבעו היה משועבד לגמרי לרצונו יתברך, פועל אמת שפעולתו אמת, מבלי לשנות כלל, והביא על זה הרמב"ן את הפסוק (קהלת ז, כט) "האלוקים עשה את האדם ישר", והיינו שבתחילת בריאתו היה אדה"ר משועבד בתכלית לקב"ה, כעבד ממש. ואולם אדה"ר חטא, וידוע בשם הרמח"ל שחטאו היה בכך שביקש לעבוד את הקב"ה בצורה ש"הוא" מבין, בדרך שנראית "לו" יותר טובה ונכונה, וזה בעצם "פריקת עול" ברמה הכי חמורה (וכמובן, לפי דרגתו של אדה"ר), ההתבטלות לרצונו יתברך נפגמה, שכן הקב"ה לא זקוק להצעות ייעול" למיניהם, וזה מה שמסיים הפסוק שם "והמה ביקשו חשבונות רבים".

התיקון לחטא העגל היה כשעם ישראל עמדו למרגלות הר סיני "והקדימו נעשה לנשמע", ואז פסקה זוהמתם (שבת קמו.), זוהמת החטא נסתלקה מהם, שכן הם ביטלו עצמם לגמרי לנותן התורה, מבלי לשאול, ומבלי לפקפק, הם השאירו את ה"אני" שלהם מחוץ לעניין, וזו קבלת עול אמיתית.

אלא שעם ישראל לא החזיקו במדרגה זו הרבה זמן, ותיכף חטאו בחטא העגל, שגם הוא שורשו בפריקת עול, הם לקחו את המושכות לידיהם, וציוו את אהרן "קום עשה לנו אלוהים", ובמקום להתכופף ולהתבטל לתורה ולחכמיה, הם "הבינו", כביכול, טוב יותר מה טוב עבורם, והחליטו בעצמם מהי הדרך אשר ילכו בה, וכך יצא העגל הזה...

ובנקודה זו אנו שבים ומתחברים למצוות פרה אדומה, שהיא מהווה כפרה על חטא העגל, שכן זה לעומת זה עשה האלוקים, לעומת ה"פריקת עול" שבאה לידי ביטוי בחטא אדה"ר ובחטא העגל, קמה וגם ניצבה מצוות פרה אדומה שהיא כל כולה "קבלת עול" - חוק חקקתי, גזירה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחריה, ביטול גמור לקיום מצוות התורה, והכרה מעשית בעבדות ה'.

ומשכך, הרי מאירה לנו דרשת חז"ל - "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה" - ומיקומה המדוייק בפרשת פרה אדומה דווקא, להודיע ולהיוודע שהדרך היחידה לזכות בתורה זה רק במי שלא מחזיק טובה לעצמו, רק במי שמבטל כל מוסכמה וכל דעה אישית בפני התורה ולומדיה. ואפשר שזה הדגש במונח "אדם כי ימות באוהל", "אדם" דייקא, שכן בקיום רעיונה של מצווה זו מתקנים אנו את חטא אדם הראשון ומשיבים את מעלת האדם לצביונה הראוי לה, ואשרי האיש שהולך בדרך זו, שעל ידי כך הוא זוכה שדברי תורה מתקיימין בידו.

בין דרשה זו, למהותה וענינה של מצוות פרה אדומה. והנה, במדרש רבה בתחילת הפרשה מביא שטעמה של מצוות פרה אדומה נעלם מאתנו, עד שאפילו שלמה המלך שהיה חכם מכל האדם, אמר בקהלת (ז, כג) "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". וברש"י בפרשה הביא בשם ר' משה הדרשן, "משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבוא אמו ותקנח צואת בנה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל", והיינו שיש בכוח מצוות פרה אדומה לכפר על חטא העגל, וצ"ב מה עניין זה לזה.

ונראה, דפרשה זו באה לאלפנו בינה - ולא רק ללמד על עצמה יצאה, אלא ללמד על הכלל כולו יצאה - שעל אף שמוטל על האדם להתייגע בכל כוחו ובכל מרצו, להבין ולהשכיל את מצוות ה', ולהשיג בהם עד כמה שידו מגעת, אולם קיום המצוות בפועל חייב להיעשות באופן אבסולוטי, ולא בגלל הבנתו ותפיסתו האישית. הווה אומר כי קיום המצוות הוא לא מפני ש'מבין', אלא מפני שהוא 'מצווה'. ולכן, בין אם הוא מבין ובין אם לאו, אין בזה שום נפקא מינה, ועליו לקיים את המצוות במידה שווה. וזה בעצם הרעיון שטמון ב"קבלת עול", שאדם מקבל על עצמו עול תורה בלי שום תנאים וסייגים, אלא מתוך התבטלות מוחלטת לתורה וללומדיה, ורק בדרך זו יוכל גם הוא לזכות לכתרה של תורה.

והדברים כתובים בדברי רבינו יונה בשע"ת (שער א), וז"ל: "אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להישמר ממנו, גם אם הוא מהעונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל (חולין ד:) "מומר לדבר אחד", ואת פושעים נמנה, וגדול עונו מנשוא. כי אם אמור יאמר העבד לרבו: כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד - כבר שבר עול אדוני מעליו, והישר בעיניו יעשה..."

ונראה שהמסר הזה מונח במצוות פרה אדומה, שכן מצווה זו חוק היא, וכפי שמובא במדרש תהלים ששלמה המלך ביקש לדעת סודה של פרה אדומה, והקב"ה השיבו "עשה בישרות, עשה בתמימות, עשה באמונה, גזירה גזרתי, חוקה חקקתי, ואין להרהר אחריה, שנאמר זאת חוקת התורה", ואמנם נכון, יש שאלות ויש תהיות ואומות העולם משיבים עליה, אבל - "זאת חוקת התורה", זה הבסיס והיסוד לכל התורה כולה, שאדם מבטל עצמו בפניה כאסקופה הנדרסת, וכלשון האו"ח הקדוש: "שאם יקיימו מצוה זו הגם היותה חוקה בלא טעם, מעלה עליהם הכתוב כאלו קיימו את כל התורה אשר ציווה ה', כי קיום המצווה בלא טעם יגיד הצדקת האמונה והסכמת הנפש לקיים כל מצות הבורא וזה לך האות, ואולי כי לטעם זה רצה ה' שתתמסר להם

הרב אהרן דואר

יוצא מדבריו דברי שבח. תשובה: אם הרב אינו מתבייש בעברו ולא אכפת לו שיגלו עליו – מותר. אך אם הרב מתבייש בזה, אפילו שאין טעם בבושה, שהרי עתה הוא בעל תשובה גמור, ואדרבה כל זדונותיו נהפכו לזכויות.. בכל אופן היות ובעיניו אלו דברי גנאי, הרי זה בכלל לשון הרע.

מקורות: כתב החפץ חיים (הל' איסורי לשון הרע כלל ד' הלכה א): "אסור לספר על חבירו אפילו שלא בפניו, והוא אמת – דבר שיתבזה על ידי זה.

ובבאר מים חיים שם מוסיף לבאר, "ונראה דאפילו אם אינו מכוון לגנותו בזה, וגם אצל מי שהוא מספר עתה לא יתבזה על ידי זה, כגון שהוא מכיר מכבר להשומע

הזה, שאצלו לא יגרע הבעל תשובה הזה מפני מעשיו הראשונים וכו' אפילו הכי אסור לספר עניין כזה, כיון שאם היו מספרין לו את מעשיו הראשונים וכו' בפניו בוודאי היה מתבייש בזה..."

רב תלמיד חכם מורה הוראה הבקי היטב בהלכות שבת. הרב מסר את השיעור בטוב טעם ודעת, והציבור ממש התפעל מגודל הידיעות ומעומק ההבנה שהפגין הרב במהלך השיעור. לאחר שהרב סיים את השיעור והלך לו לדרכו, נעמד

אחד האברכים ואמר: "דעו לכם חברי היקרים שהרב הזה לפני פחות מעשרים שנה לא היה ב'פרשה' כלל וכלל.. לא רק שלא היה כל כך בקיא בהלכות, אלא בקושי שבת הוא שמר.. ותראו למה אדם יכול להגיע בעמל והרבה רצון.."

כוונת האברך הייתה לשבח את אותו רב, להראות שהתורה היא אינה ירושה ולא קניין של אף אחד, אלא מונחת בקרן זוית, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול.

האם צודק אותו אברך שלמרות שלכאורה אמר דברי גנאי על הרב, אין זה בכלל לשון הרע, כיון שסוף סוף

ובנקודה זו אנו שבים ומתחברים למצוות פרה אדומה, שהיא מהווה כפרה על חטא העגל, שכן זה לעומת זה עשה האלוקים, לעומת ה"פריקת עול" שבאה לידי ביטוי בחטא אדה"ר ובחטא העגל, קמה וגם ניצבה מצוות פרה אדומה שהיא כל כולה

